

اولین همایش بین المللی بوم شناسی و حفاظت از تنوع زیستی

ایران - دامغان - ۲۲ و ۲۳ دی ماه ۱۴۰۰

مجموعه مقالات و چکیده مقالات همایش

واکاوی تبعات اکولوژیکی سد ایلیسو (ترکی: Iisu Barajı) بر محیطزیست منطقه خاورمیانه

امیرعلی برومند^۱، کمال الدین ناصری^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش محیطزیست، گروه برنامه ریزی، مدیریت و آموزش محیطزیست، دانشکده محیطزیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

Amirali.boroumand@ut.ac.ir

۲- دانشیار گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و محیطزیست، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران؛ * نویسنده مسئول

klnaseri@um.ac.ir

چکیده

افتتاح رسمی سد «ایلیسو» در بالادست رود دجله، در استان «ماردین» ترکیه، در حالی که آنگیزی آن نیز با اعتراضات رسمی دولت ایران و عراق همراه بود، تبعات محیطزیستی فراوانی برای کشورهای خاورمیانه به خصوص ایران، عراق و سوریه به همراه دارد. این سد، به عنوان بخشی از پروژه «گاپ»، دومین سد بزرگ ترکیه محسوب می شود. پژوهش حاضر، جستاری انتقادی است که تبعات این اقدام ترکیه را برای کشورهای منطقه خاورمیانه، با رویکردی همه جانبه و براساس دکترین پایداری، مورد بحث قرار می دهد. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که افتتاح این سد در نگاهی درازمدت و کلان با تشدید خشکسالی منطقه ای، از بین بردن زیستگاه های طبیعی، تهدید تنوع زیستی گیاهی و جانوری، نابودی توان زراعی بسیاری از پهله های کشاورزی و تقویت کانون های برداشت ریزگرد به ظرفیت های اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی منطقه خاورمیانه آسیب های غیرقابل جبرانی را وارد می سازد و با به چالش کشیدن عدالت محیطزیستی منطقه ای، موجب تشدید فقر و ایجاد موجی از مهاجرت های محیطزیستی خواهد شد. در گذشته ساخت سد آتاتورک در ترکیه سبب خشک شدن بخشی از تالاب هورالعظیم که در ترکیه قرار دارد، شده بود که ایران را نیز درگیر بحران ریزگردها کرد. حال نیز با احداث سد ایلیسو باید منتظر فروپاشی اکولوژیکی قریب الوقوع تالاب هورالعظیم بود. پیشنهاد این پژوهش تقویت روابط دیپلماتیک محیطزیستی بین کشورهای مشترک المنافع آسیب دیده در منطقه و اجماع منطقه ای برای مجبور کردن ترکیه برای اقدام عاجل جبرانی، تضمین برای عدم تکرار پروژه های ناپایدارکننده محیطزیست منطقه و همچنین ایجاد سازوکارهای ساختاری و قانونی لازم برای دیده بانی، نظارت و پایش محیطزیست منطقه است.

کلمات کلیدی: دیپلماسی محیطزیستی، دیده بانی محیطزیست، منطقه خاورمیانه، توسعه پایدار منطقه ای.

Analysis of the ecological implications of the Elisu Dam (Turkish: Ilisu Barajı) on the environment of the Middle East

Amir Ali Boroumand ¹, Kamaluddin Naseri * ²

1- M.Sc. Student of Environmental Education, Department of Planning, Management and Environmental Education, Faculty of Environment, University of Tehran, Tehran, Iran

Amirali.boroumand@ut.ac.ir

2- Associate Professor, Department of Rangeland and Watershed Management, Faculty of Natural Resources and Environment, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran;

*Corresponding Author

knaseri@um.ac.ir

Abstract

The official opening of the Ilisu Dam upstream of the Tigris River in Mardin province of Turkey, while its dewatering was accompanied by official protests by the Iranian and Iraqi governments, has far-reaching environmental consequences for the Middle East, especially Iran, Iraq and Syria. The dam is the second largest dam in Turkey. The present study is a critical essay that discusses the consequences of this Turkish action for the countries of the Middle East, with a comprehensive approach and based on the sustainability doctrine. The results of this study indicate that the dam in the long-term period with the intensification of regional drought, destruction of natural habitats, threats to biodiversity, destruction of crop capacity of many agricultural areas and strengthening of dust extraction centers to economic and social capacities And the ecology of the Middle East region will cause irreparable damage and, by challenging regional environmental justice, will exacerbate poverty and create a wave of environmental migration. In the past, the construction of the Ataturk Dam in Turkey had dried up part of the Hur-al-Azim Wetland in Turkey, which also plunged Iran into a dust crisis. Even now, with the construction of the Elisu Dam, we have to wait for the imminent ecological collapse of Hur-al-Azim Wetland. The present study suggests strengthening environmental diplomatic relations between affected countries in the region and regional consensus to force Turkey to take urgent compensatory action, ensure non-repetition of unstable environmental projects, and establish structural and legal mechanisms for environmental surveillance.

Keywords: Environmental diplomacy, Environmental monitoring, Middle East region, Sustainable regional development.